

1'2005

АГРАРНІ ВІСТІ

Щоквартальний науково-практичний журнал

В.В. Наумчук

**Ветеринарна служба області:
ідеумки та перспективи**

с. 2

С.П. Васильківський

**Наука – дорадництво –
товаровиробник**

с. 14

1`2005

АГРАРНІ ВІСТІ

Щоквартальний науково-практичний журнал

Фахове видання у галузі сільськогосподарських і ветеринарних наук

Постанова Президії ВАК України №2-05/6 від 12.06.2002 р.

Рекомендовано до друку вченою радою університету. Протокол № 8 від 25.03.2005 р.

Редакційна колегія:

Власенко В.М., д-р вет. наук,
головний редактор
Бідзюра І.П., канд. екон. наук,
заступник головного редактора
Адмін Є.І., д-р с.-г. наук
Васильківський С.П., д-р с.-г. наук
Власенко М.Ю., д-р с.-г. наук
Даниленко А.С., д-р екон. наук
Дем'яненко С.І., д-р екон. наук
Дубін А.М., д-р с.-г. наук
Єфименко М.Я., д-р с.-г. наук
Івченко В.М., д-р вет. наук
Кадієвський В.А., д-р екон. наук
Кандиба А.М., д-р екон. наук
Купалова Г.І., д-р екон. наук
Левченко В.І., д-р вет. наук
Молоцький М.Я., д-р с.-г. наук
Примак І.Д., д-р с.-г. наук
Розпутній О.І., д-р с.-г. наук
Рудик І.А., д-р с.-г. наук
Рухляда В.В., д-р вет. наук
Сокольська М.О., зав. РВКВ
Харута Г.Г., д-р вет. наук
Цехмістренко С.І., д-р с.-г. наук
Шпичак О.М., д-р екон. наук

Редакційна рада:

Василенко І.Д.
Димань Т.М.
Ільніцький М.Г.
Цехмістренко С.І.

Редактор

Зайка С.О.

Технічний редактор

Губіна Л.Ю.

Дизайн обкладинки

Сидоренко С.І.

В.В. Наумчук

Ветеринарна служба області: підсумки та перспективи.....2

О.А. Хом'як

Залежність молочної продуктивності корів різних генотипів від сезону отелення та живої маси тварини..... 4

В.П. Федоров, А.Н. Дріпа, В.І. Бала, О.О. Шевчук

Успадкування масті та жвавості в російській рисистій породі коней.....6

В.М. Харчишин

Вплив мінерального складу живильного середовища на вміст металів у біомасі черв'яків.....8

Ю.В. Федорук

Зміна біохімічного складу бульб за використання зелених добрив при беззмінному вирощуванні картоплі та в сівозміні.....10

С.П. Васильківський

Наука-Дорадництво-Товаровиробник.....14

В.В. Криворучко

Вплив незбалансованого живлення та ільменіту на вміст рухомих форм фосфору та його фракційний склад при вирощуванні пшениці озимої.....15

М.В. Рубленко, М.Г. Ільніцький, В.В. Ханєєв

Сучасні методи лікування ран у тварин.....19

П.Г. Шульга, Б.М. Ярчук, М.В. Сімошенко

Негашене вапно при лікуванні бджіл від аскасферозу.....22

Г.Г. Харута, В.В. Лотоцький

Методи вибору оптимального часу осіменіння та прогнозування заплідненості корів.....24

Фундатор вітчизняного садівництва.....26

Патріарх української біохімії.....26

Захищені дисертації.....27

Поради до часу.....28

Друкується за рішенням вченої ради університету

Засновники:

- Головне управління сільського господарства і продовольства Київської облдержадміністрації
- Білоцерківський державний аграрний університет

Свідоцтво про реєстрацію: КІ 506 від 16.05.2000 р.

Адреса редакції: Україна, 09117, Київська область, м. Біла Церква, Соборна площа, 8/1;

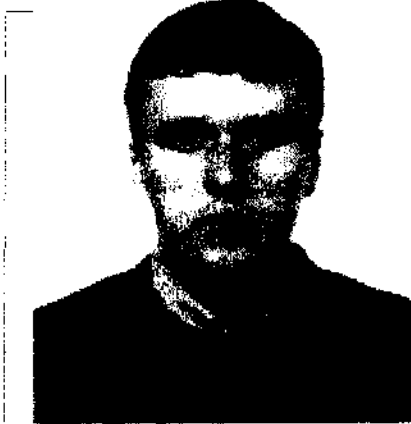
Тел.: (263) 5-35-44, 5-12-88. Факс: (263) 5-25-87, 5-59-57

Підписано до друку 28.03.2005. Формат 60x90 1/8.
Ум. др. арк. 3,26. Тираж 300 прим. Зам. 2594.
Редакційно-видавничий інформаційно-консультативний відділ БДАУ.
09117, Біла Церква, Соборна площа, 8/1;
Тел.: (263) 3-11-01.

УДК 595.142: 658.567: 549.67

В.М. ХАРЧИШИН, аспірант

ВПЛИВ МІНЕРАЛЬНОГО СКЛАДУ ЖИВИЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА НА ВМІСТ МЕТАЛІВ У БІОМАСІ ЧЕРВ'ЯКІВ

Досвід зарубіжних країн, а також дослідження вітчизняних науковців свідчать про те, що проблема утилізації органічних відходів може бути певною мірою вирішена в результаті застосування вермикультури.

У США, Японії, Іспанії, Італії, Франції, Австрії та ряді інших країн протягом 20 років займаються промисловим розведенням гібрида червоного каліфорнійського черв'яка (рис. 1).

Продуктом життєдіяльності вермикультури є біогумус, який з успіхом використовують як цінне органічне добриво, а черв'ячну біомасу – як незамінний білок у раціонах сільськогосподарських тварин, зокрема птиці.

Є відомості, що у результаті біотрансформації органічних решток в організмі черв'яків можуть накопичуватися важкі метали [1].

Мета роботи полягала у вивченні вмісту металів-біотиків у черв'ячній біомасі, вирощеній на різних за мінеральним складом живильних середовищах [1,3,5].

Матеріал і методи досліджень. Матеріалом для досліджень був червоний каліфорнійський черв'як, вирощений на субстраті, який складався з 80 % ферментованого пташиного посліду та 20 % подрібненої соломи озимої пшениці. У дослідні

групи-ложа додавали цеоліт Сокириницького родовища (А) та цеолітовмісний базальтовий туф родовища Рівненської області (В) у дозах 1,5; 3,0; 4,5 та 6,0 % від маси субстрату (табл. 1).

Вміст металів визначали за допомогою атомно-абсорбційної спектрофотометрії на приладі ААС-3. Проби попередньо висушували, потім озоляли, поступово доводячи температуру до 450°C.

Основні показники досліджень опрацьовані біометрично. При цьому вірогідним вважали значення критерію вірогідності за Стьюдентом при трьох порогах $p < 0,05$; $p < 0,01$; $p < 0,001$.

Результати досліджень. Уміст магнію, феруму, мангану, цинку та

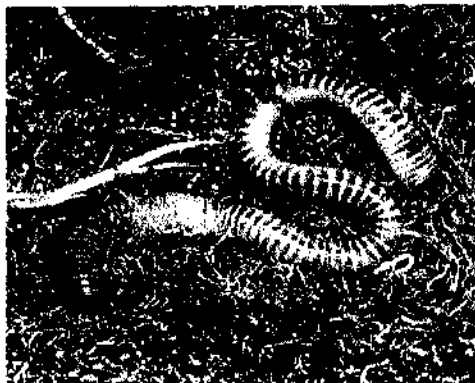
обміні як специфічний активатор ферментів циклу Кребса, а також ферментів біосинтезу нуклеїнових кислот (ДНК-і РНК полімераз, рибонуклеази, дезоксирибонуклеази та ін.) [4]. У мітохондріях клітин іони магнію активують процеси окиснювального фосфорилування [4]. У наших дослідженнях було встановлено вірогідне підвищення вмісту магнію від $5299,8 \pm 69,22$ до $5789,2 \pm 53,10$ мг/кг сухої речовини ($p < 0,01$) за умови внесення цеолітовмісного базальтового туфу родовища Рівненської області.

Ферум є кофактором оксидопероксидаз, до яких належать пероксидази і каталази [4]. У наших дослідженнях встановлено дозозалежну здатність черв'яків акумулювати

• Продуктом життєдіяльності вермикультури є біогумус, який з успіхом використовують як цінне органічне добриво, а черв'ячну біомасу – як незамінний білок у раціонах сільськогосподарських тварин, зокрема птиці.

купруму у біомасі черв'яків наведено в таблиці 2.

Дані таблиці 2 свідчать про те, що зі збільшенням концентрації цеолітів

у живильному середовищі зростає вміст металів у біомасі вермикультури.

Магній є основним катіоном внутрішньоклітинного середовища, де він бере участь у проміжному

ферум. При додаванні цеоліту А у кількостях 1,5; 3,0; 4,5 та 6% від маси субстрату спостерігали вірогідне підвищення рівня цього елемента у II ($p < 0,05$), III ($p < 0,001$) та IV ($p < 0,001$) дослідних групах.

Також відмічено вірогідне збільшення концентрації феруму за умови внесення різних доз цеоліту В у VI дослідному ложі – в 1,23 рази ($p < 0,01$); у VII дослідному – в 1,54 рази ($p < 0,001$) та у VIII дослідному – в 1,68 рази ($p < 0,001$).

Манган бере активну участь в окислювально-відновних реакціях та впливає на процес розмноження. У наших дослідженнях встановлено підвищення рівня мангану на 12,7 % ($p < 0,05$) та 16,5 % ($p < 0,05$) при додаванні до живильного середовища 4,5 та 6,0 % цеоліту А, а також на

Таблиця 1 – Схема дослідів

Група-ложа	Частка досліджуваного фактора в живильному середовищі
Контрольна	ОС (основний субстрат)
Дослідні	
I	ОС+1,5 % цеоліту А
II	ОС+3,0 % цеоліту А
III	ОС+4,5 % цеоліту А
IV	ОС+6,0 % цеоліту А
V	ОС+1,5 % цеоліту В
VI	ОС+3,0 % цеоліту В
VII	ОС+4,5 % цеоліту В
VIII	ОС+6,0 % цеоліту В

12,1 % ($p < 0,05$) і 20,4 % ($p < 0,01$) – при внесенні до субстрату цеоліту В.

Вірогідне збільшення кількості купруму і цинку в черв'ячній біомасі спостерігали у VII та VIII дослідних ложах ($p < 0,05$).

При визначенні кореляційних зв'язків встановити, що зв'язок між масовою часткою цеоліту А у живильному середовищі та вмістом феруму, магнію, мангану, цинку та купруму у біомасі черв'яків є прямим і сильним ($r > 0,75$), а кадмієм – оберненим сильним зв'язком ($r > -0,75$). Одночасно не встановлено кореляційного зв'язку між вмістом плумбуму та відсотком цеоліту А у субстраті для черв'яків.

Також відмічено прямий сильний зв'язок між вмістом цеоліту В у живильному середовищі та накопиченням феруму, магнію, мангану, цинку та купруму черв'яками

($r > 0,75$). Досліджено, що зв'язок між концентрацією кадмію та вмістом цеоліту В є обернений і сильний ($r > -0,75$), а між кількостями плумбуму і цеоліту – обернений задовільний ($r = -0,25$ ч $-0,75$).

• При оптимізації макро- і мікромінерального складу живильного середовища за допомогою природних цеолітів вітчизняних родовищ спостерігається тенденція до накопичення металів у біомасі каліфорнійських черв'яків.

Висновки та перспективи подальших досліджень. 1. При оптимізації макро- і мікромінерального складу живильного середовища за допомогою природних цеолітів вітчизняних родовищ спостерігається тенденція до накопичення металів у біомасі каліфорнійських черв'яків, що свідчить про те, що природні мінерали вітчизняних родовищ можуть бути джерелом металів-біотиків для каліфорнійських черв'яків.

2. Додавання 4,5 та 6,0 % цеолітовмісного базальтового туфу до субстрату супроводжується вірогідним підвищенням вмісту магнію, феруму, мангану, купруму та цинку в організмі олігохет.

3. Огляду на поданий матеріал перспективними є дослідження з

регламентації використання черв'ячної біомаси, вирощеної на різних за мінеральним складом живильних середовищах, та природних цеолітів вітчизняних родовищ у раціонах перепелів.

Таблиця 2 – Кількісні показники мінерального складу біомаси черв'яків, мг/кг сухої речовини, $M \pm m$, $n=5$

Група-ложа	Вміст металів, мг/кг сухої речовини				
	Магній	Ферум	Манган	Цинк	Купрум
Контрольна	5408,8±64,38	1964,5±92,59	120,3±4,04	46,2±3,70	10,7±0,64
I дослідна	5429,6±85,89	2136,0±89,74	127,5±3,73	41,8±2,87	11,7±1,04
II дослідна	5505,4±101,62	2466,6±102,17*	131,0±1,83	46,6±1,54	12,0±0,89
III дослідна	5581,6±71,66	2868,2±66,94***	135,6±2,88*	48,4±2,88	12,6±0,74
IV дослідна	5603,2±71,26	2924,0±66,13***	140,1±6,44*	53,1±1,29	15,7±1,10
V дослідна	5299,8±69,22	2047,8±95,11	128,5±3,09	46,5±2,52	11,5±0,27
VI дослідна	5411,6±80,64	2417,8±57,89**	129,9±3,10	48,9±4,19	14,3±0,72
VII дослідна	5671,4±48,24*	3038,2±87,85***	134,9±3,59*	57,1±1,24*	19,2±0,91*
VIII дослідна	5789,2±53,10**	3312,8±63,69***	144,9±4,40**	60,0±3,56*	21,9±0,78**

Примітка: різниця вірогідна * – $p < 0,05$; ** – $p < 0,01$; *** – $p < 0,001$

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Касагиков В.А. Технологические и агроэкологические аспекты производства и применения вермикомпоста на основе сточных вод // Тезисы докладов IV международного конгресса по био-конверсии органических отходов. – Ивано-Франковск, 1996. – С. 57–58.

2. Герасименко В.Г., Харчишин В.М. Шляхи оптимізації складу живильного середовища для вдосконалення технології вермикультування // Сучасна аграрна наука: напрями досліджень, стан і перспективи досліджень: Зб. матеріалів III міжвуз. наук.-практ. конф. аспірантів 17–18 березня. – Вінниця, 2003. – С. 108–110.

3. Харчишин В.М., Герасименко В.Г. Біотехнологічні аспекти використання природних цеолітів у тваринництві // Біотехнологія. Освіта. Наука: Тези доповідей учасників I Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих учених, 10–11 лютого 2003. – К., 2003. – С. 121–122.

4. Левченко В.І., Влізко В.В., Кондрахін І.П. Ветеринарна клінічна біохімія. – Біла Церква, 2002. – С. 120–166.

5. Герасименко В.Г., Харчишин В.М. Інтенсифікація процесів утилізації відходів с.-г. виробництва шляхом впровадження біотехнології вермикультування // Науковий вісник НАУ. – 2004. – №73. – С. 33–38.

6. Sulzberger R. Kompost und Wurmhumus. – München, 1998. – 127 s.

Влияние минерального состава питательной среды на содержание металлов в биомассе червей В.М. Харчишин

Установлена способность красного калифорнийского червя аккумулировать ферум, магний, манган, купрум и цинк.

The influence of the mineral composition of ambience on metal's contents in biomass of the worms

V. Kharchyshyn

The possibility of accumulation of iron, magnesium, manganese, copper, zinc was studied.